

SYSTEMY GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW W BRAZYLII I ARGENTYNIE

W poprzednim numerze *Bezpiecznego Banku* ukazał się artykuł poświęcony systemowi gwarantowania depozytów w Meksyku. Znaczące okazały się doświadczenia tego kraju, szczególnie w związku z wieloma kryzysami jakie dotykały jego system bankowy. Równie interesujące wiadomości związane są z funkcjonowaniem funduszy dwóch innych ważnych państw regionu Ameryki Łacińskiej: Brazylii i Argentyny. Oba powstały w 1995 roku, jako prywatne instytucje sektora bankowego. Ich charakterystyce poświęcony jest niniejszy artykuł.

I. SYSTEM GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW W BRAZYLII

Brazylia to największy kraj Ameryki Południowej, o rozbudowanym systemie finansowym. W sierpniu 2004 roku funkcjonowało tu 2 511 instytucji finansowych. W szczególności były to¹⁾:

- ❖ duże banki uniwersalne – 139,
- ❖ banki komercyjne (w tym oddziały banków zagranicznych) – 24,
- ❖ banki rozwoju – 4,
- ❖ banki inwestycyjne – 21,
- ❖ Federalny Bank Oszczędnościowy (CEF),
- ❖ instytucje typu *consumer finance* – 46,
- ❖ instytucje leasingowe – 54,
- ❖ agencje rozwoju – 12,
- ❖ agencje kredytu mieszkaniowego oraz związki oszczędnościowo-kredytowe – 14,
- ❖ organizacje kredytu hipotecznego – 5,
- ❖ spółdzielcze unie kredytowe – 1449.

W Brazylii sektor bankowy jest dziś w stosunkowo dobrej kondycji – dobrze zarządzany, właściwie dokapitalizowany oraz konkurencyjnie dochodowy. Banki są zaawansowane w rozwoju technologicznym, lecz ciągle oferują dość wąski wachlarz usług finansowych. Od dłuższego czasu do osiągania zysków wykorzystują one przede wszystkim utrzymujące się wysokie stopy procentowe (choć ostatnio zauważalna jest ich tendencja spadkowa). Banki mają nieograniczony dostęp do papierów rządo-

¹⁾ Patrz wiadomości z Banku Centralnego Brazylii: www.bcb.gov.br

Z doświadczeń zagranicznych

Tabela 1. 20 największych banków Brazylii wg wielkości aktywów (stan na koniec 2003 r.)

Lp.	Miejsce w rankingu światowym ^{*)}	Miejsce w rankingu Ameryki Łacińskiej	Bank	Typ / właściciel	Aktywa ogółem w mln \$	Depozyty w mln \$	Liczba oddziałów	Liczba zatrudnionych	Współczynnik adekwatności kapitałowej w %
1	117	3	Banco do Brasil	Brazylia – publiczny	79 635	38 067	3 296	97 258	13,65
2	217	9	Caixa Economica Federal	Brazylia – publiczny	52 074	28 036	2 046	100 498	19,24
3	109	1	Bradesco	Brazylia – prywatny	50 922	20 157	3 060	70 716	19,85
4	114	2	Itau	Brazylia – prywatny	38 048	12 963	2 258	49 487	20,22
5	171	7	Unibanco	Brazylia – prywatny	22 018	9 021	912	24 096	18,60
6	–	12	Grupo Santander Banespa	Hiszpania	19 737	6 305	1 026	21 458	18,08
7	–	6	ABN AMRO Real	Holandia	18 842	9 258	1 145	29 750	19,55
8	338	13	Banco Safra	Brazylia – prywatny	11 772	3 003	82	4 344	15,59
9	506	25	Nossa Caixa	Brazylia – publiczny	9 528	6 571	505	13 822	28,67
10	–	22	HSBC	Wielka Brytania	9 088	5 236	928	20 792	14,39
11	–	–	Votorantim	Brazylia – prywatny	8 638	3 046	4	320	22,12
12	–	20	Citibank	USA	7 042	426	45	2 099	20,85
13	–	17	BankBoston Brasil	USA	6 733	1 142	60	3 837	21,33
14	627	35	BNB	Brazylia – publiczny	4 414	957	175	6 472	22,55
15	797	45	Banrisul	Brazylia – publiczny	4 083	2 653	380	8 648	16,69
16	–	–	Credit Suisse	Szwajcaria	3 185	541	2	12	56,59
17	962	58	Pactual	Brazylia – prywatny	2 353	360	4	332	20,48
18	–	–	JPMorgan Chase	USA	2 186	313	5	298	16,74
19	–	–	Alfa	Brazylia – prywatny	2 131	544	9	765	21,82
20	–	–	Santos	Brazylia – prywatny	2 124	606	4	323	12,59

^{*)} Na liście 1000 największych banków świata wg The Banker umieszczone są jedynie banki krajowe.

Źródło: Bank Centralny Brazylii oraz The Banker – Top 1000 Worlds Banks, czerwiec 2004, The Banker, sierpień 2004, s. 6, The Banker, październik 2004, s. 152.

wych (o ratingu Moody's równym B2) i w efekcie aktywa te stanowią znaczącą pozycję bilansową. Skutkuje to podwyższonym ryzykiem koncentracji aktywów i zbytnią zależnością od decyzji rządowych, co wydaje się być podstawowym ryzykiem funkcjonowania banków. Udział tego sposobu finansowania w największych instytucjach dwukrotnie przewyższa wielkość kapitału akcjonariuszy. Wielkość kredytów jest przy tym faktycznie bardzo niska, a ich oprocentowanie dla osób fizycznych bardzo wysokie. Zdecydowana większość aktywów bankowych Brazylii jest w rękach banków państwowych oraz rodzimych, prywatnych grup finansowych. Jedynie około 27% aktywów posiadają banki zagraniczne.

Na początku lat 80. wykształcił się w Brazylii wyraźny podział na 4 grupy banków: banki federalne, stanowe, prywatne banki krajowe oraz banki o kapitale zagranicznym²⁾. Miały one różne priorytety rozwojowe. Banki federalne skoncentrowane były na detalicznej sieci skupiając się na specyficznych produktach kredytowych związanych z rozwojem regionów. Banki stanowe zbudowały głównie sieć detaliczną, ale jedynie w stanach, w których funkcjonowały. Część prywatnych banków krajowych rozwinęła sieć w całym kraju, reszta skupiła się na ekspansji regionalnej. Banki pod kontrolą instytucji zagranicznych początkowo o ograniczonym znaczeniu, znacznie zwiększyły swój udział w aktywach sektora dopiero po 1997 roku. Wzięły wówczas udział w procesach prywatyzacyjnych oraz nabywaniu średnich, prywatnych banków (łącznie partycypowały w 9 z 18 przejęć).

Bankowy sektor Brazylii jest dziś stosunkowo skoncentrowany. 20 największych banków ma około 80% aktywów systemu ogółem. Relatywnie duże banki w Brazylii nie odczuwają nacisków w stronę konsolidacji sektora. Ponadto na tle regionu osiąga one bardzo dobre wyniki. W grupie 100 największych pod względem kapitału banków Ameryki Łacińskiej³⁾, trzy krajowe banki Brazylii zajmują 3 pierwsze miejsca. Ogółem na liście znalazły się aż 24 banki z tego kraju (przy 13 bankach z Argentyny, 12 bankach z Chile, 9 bankach z Wenezueli i 7 bankach z Meksyku). Poza relatywnie wysokimi kapitałami charakteryzują się one stosunkowo dobrą dochodowością.

Pieczę nad instytucjami finansowymi sprawuje szereg instytucji regulacyjnych i nadzorczych. Nad sektorem bankowym czuwają Narodowa Rada Monetarna (CMN) oraz Bank Centralny Brazylii (BCB).

1.1. Warunki powstania systemu ochrony depozytów

Dzisiejszy system bankowy w Brazylii charakteryzuje się coraz lepszym nadzorem, zaś tworzące go banki są silne. Sytuacja przedstawiała się odmiennie w końcu 1994 roku. System bankowy w Brazylii wykazywał wówczas głęboką wrażliwością. Charakteryzował się on wysokimi kosztami administracyjnymi, brakiem doświadczenia w zarządzaniu akcją kredytową; prowadzona była polityka wysokich stóp procentowych, rosły straty. Pojawiły się zawirowania na rynku walutowym, związane

²⁾ Za P. Miron, S. Rogante, G. Nye: *Inflationary years leave financial players fitter*, *The Banker*, październik 2004 r., s. 148.

³⁾ Patrz *The Banker*, sierpień 2004, s. 63.

z kryzysem azjatyckim. Brazylia, po dwukrotnym ataku spekulacyjnym na reala, postanowiła zdevaluować swoją walutę. Naturalną konsekwencją tego stanu rzeczy, oraz pełnej świadomości skutków ewentualnego kryzysu w sektorze bankowym i jego wpływu na całość gospodarki, było utworzenie w 1995 roku **Fundo Garantidor de Creditos** (FGC) – Funduszu Gwarancyjnego Depozytów. Decyzja ta była częścią wprowadzonych wówczas planów restrukturyzacji sektora finansowego kraju. Miały one na celu wzmocnienie banków prywatnych, uzdrowienie i następnie sprywatyzowanie banków stanowych oraz dokapitalizowanie banków federalnych.

I.2. Podstawowe zasady działania Funduszu FGC

Misją Funduszu jest:

- 1) ochrona drobnych deponentów,
- 2) stabilność systemu finansowego,
- 3) zapobieganie kryzysom bankowym.

Fundusz wypełnia swoją misję jedynie poprzez wypłatę środków gwarantowanych. Nie może on podejmować działań pomocowych, nie prowadzi analiz, ani monitorowania ryzyka. Nie bierze czynnego udziału w procesach naprawczych w sektorze. Na mocy prawa, Fundusz nie uzyskuje żadnych dodatkowych informacji bezpośrednio od ubezpieczonych instytucji, a jedynie od instytucji nadzorczych.

Od początku istnienia Funduszu wprowadzono gwarancje 100%-owe, czyli bez koasekuracji. Obejmują one wkłady do wysokości 20 000 reali (BRL), czyli około 7 300 USD⁴⁾. Limit ten dotyczy wszystkich depozytów jednego klienta w danej instytucji. Gwarancje obejmują klientów indywidualnych, a także wszelkie instytucje nie komercyjne, jak fundusze ubezpieczeniowe, emerytalne, związki typu spółdzielczego.

Gwarancjami objęte są w szczególności:

- ❖ depozyty na żądanie,
- ❖ depozyty oszczędnościowe,
- ❖ wkłady terminowe,
- ❖ weksle, w tym hipoteczne,
- ❖ noty mieszkaniowe i hipoteczne.

Nie objęto gwarancjami środków zgromadzonych za granicą, środków rządowych, a także depozytów członków zarządu upadłych banków.

Decyzję o wypłatach dla deponentów podejmuje Rada Funduszu po ogłoszeniu przez Bank Centralny Brazylii likwidacji banku. Upadłe instytucje poddawane są przez BCB likwidacji lub przejęciu, czy też zakupowi przez inną. Po upadku banku przygotowywane są listy deponentów. Wypłat dokonuje wskazany przez Fundusz *Paying Bank*. Jest on wybierany spośród banków prowadzących podobną działalność co bank upadły i zlokalizowanych w jego pobliżu.

Od 1996 roku zlikwidowane zostały w Brazylii 24 banki. Ostatnim z nich, i jedynym od sierpnia 2001 roku, był *Royal de Investimento* (w likwidacji od maja 2003 r.). Łącznie wypłacono depozyty 4 147 765 deponentom. 99,1% spośród nich miało wkłady do wysokości gwarantowanej, czyli zostali zaspokojeni w 100%. Suma wypła-

⁴⁾ Stan na 15 listopada 2004 roku.

Bezpieczny Bank

Tabela 2. Wpłaty środków gwarantowanych w latach 1996–2003

Lp.	Instytucja finansowa	Data interwencji/likwidacji	Wielkość środków gwarantowanych w BRL	Liczba deponentów	Liczba deponentów zaspokojonych w 100%	Stosunek (5)/(4) w %
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1	DRACMA	21.03.1996	362 644,89	154	154	100,0
2	BFI	17.04.1996	1 428 243,04	56	56	100,0
3	BANORTE	24.05.1996	257 128 192,34	146 483	142 650	97,4
4	UNIVERSAL	20.06.1996	324 957,50	73	73	100,0
5	INTERUNION	30.12.1996	–	55	41	74,5
6	PROGRESSO	21.02.1997	26 817 309,89	13 240	12 801	96,7
7	BAMERINDUS	26.03.1997	3 071 824 562,28	3 913 229	3 886 322	99,3
8	EMPRESARIAL	15.05.1997	11 724 558,29	2 764	2 509	90,8
9	BANFORT	15.05.1997	5 228 434,48	931	724	77,8
10	VEGA	15.05.1997	1 848 224,49	119	51	42,9
11	ESTADO DO AMAPÁ	03.09.1997	–	18 415	18 389	99,9
12	MILBANCO	16.02.1998	–	3 443	3 428	99,6
13	BMD	15.05.1998	97 460 495,10	19 781	18 100	91,5
14	BBC	15.05.1998	50 522 267,16	151 397	14 270	92,7
15	PONTUAL	30.19.1998	3 585 346,78	487	332	68,2
16	CREFISUL	23.03.1999	57 812 232,60	7 257	6 121	84,3
17	GIROBANK	05.10.1999	–	399	358	89,7
18	LAVRA	13.04.2000	5 207 484,16	343	200	58,3
19	HEXABANCO	13.07.2000	220 306,24	14	5	35,7
20	INTERIOR	02.07.2001	20 594 800,73	6 912	6 490	93,9
21	ARAUCÁRIA	27.03.2001	3 207 582,56	280	154	55,0
22	INTERPART	28.03.2001	43 485,75	3	1	33,3
23	SANTOS NEVES	01.08.2001	4 300 015,53	790	678	85,8
24	ROYAL DE INVESTIMENTO	22.05.2003	6 915 475,51	(*)	(*)	
	Ogółem		3 626 556 619,32	4 147 765	4 113 907	

(*) nie dokonano jeszcze końcowych wyliczeń

Źródło: zestawienia Fundo Garantidor de Creditos (FGC) – www.fgc.org.br

nych depozytów w latach 1996–2003 wyniosła ponad 3 mld BRL, czyli około 1,3 mld USD⁵⁾.

I.3. Organizacja Funduszu

Fundo Garantidor de Creditos działa na podstawie Uchwały Narodowej Rady Monetarnej nr 2211 z listopada 1995 roku (zmienionej Uchwałą 3024 z października 2002 roku). Jest instytucją samodzielną i niezależną w sektorze.

Członkami Funduszu jest 266 instytucji:

- ❖ duże banki uniwersalne (139),
- ❖ banki komercyjne (24),
- ❖ banki inwestycyjne (21),
- ❖ banki rozwoju (4),
- ❖ Caixa Economica Federal (Federalny Bank Oszczędnościowy),
- ❖ instytucje *consumer finance* (46),
- ❖ organizacje kredytu hipotecznego (5),
- ❖ agencje kredytu mieszkaniowego, agencje rozwoju oraz związki oszczędnościowo-kredytowe (26)⁶⁾.

Członkami są zatem banki krajowe: prywatne, państwowe (stanowe i 1 federalny) oraz zagraniczne działające w Brazylii. Przynależność do systemu jest obowiązkowa. Na mocy prawa Fundusz nie może ustalać dodatkowych warunków uczestnictwa w systemie gwarantowania.

Do końca kwietnia każdego roku członkowie Funduszu muszą spotkać się na zebraniu generalnym. Wówczas to przyjmują i zatwierdzają raporty księgowe, sprawozdania finansowe i raporty Rady ds. Finansowych. W zebraniu tym musi uczestniczyć minimum 30% członków, przy czym każdy członek ma jeden głos.

Funduszem zarządza Rada Dyrektorów, która reprezentuje wszystkie instytucje członkowskie. Rada składa się od 3 do 9 członków oraz takiej samej liczby członków alternatywnych, którzy w razie potrzeby zastępują członków zwyczajnych. Kadencja Rady trwa 3 lata, przy czym możliwa jest reelekcja. Członków Rady wraz z jej przewodniczącym wybiera *National Confederation of Financial Institution*. Obecnie brazylijskim FGC zarządza Rada składająca się z przewodniczącego oraz czterech członków. Rada podejmuje decyzje o wyjątkowych zmianach, np. w opłatach na Fundusz, ustala zasady działania Funduszu, zatwierdza wewnętrzne regulacje, powołuje i odwołuje członków zarządu, aprobuje budżety finansowe.

Obok Rady Dyrektorów funkcjonuje Rada ds. Finansowych. Składa się ona z trzech członków oraz trzech członków alternatywnych. Ich wybór następuje na dorocznym zebraniu, a kadencja trwa trzy lata z możliwością reelekcji. Rada ta zajmuje się badaniem jakości i prawidłowości wszelkich dokumentów finansowych, bilansów i sprawozdań finansowych, a także raportów Rady i opinii audytora. Audytorem FGC jest PricewaterhouseCoopers, którego sprawozdania finansowe przyjmowane są przez

⁵⁾ Jak wyżej.

⁶⁾ Za *Fundo Garantidor de Creditos (FGC)* – www.fgc.org.br

Radę ds. Finansowych i przekazywane do dalszej debaty i głosowania na zebraniu członków Funduszu.

Biurem Funduszu zarządza dyrektor wykonawczy. Oprócz niego stałe zatrudnienie obejmuje jedynie dyrektora biura, asystenta i doradcę prawnego. Wszelkie inne zadania jak usługi księgowo, czy zarządzanie zasobami ludzkimi, przekazane są w ramach outsourcingu firmom zewnętrznym. Dyrektor wykonawczy kieruje bieżącymi pracami Funduszu zgodnie z wewnętrznymi regulacjami i statutami oraz reprezentuje go na zewnątrz.

Tak małe zaplecze operacyjne Funduszu wyjaśnia fakt, że system gwarancyjny w Brazylii jest typowym systemem typu pay-box. Jego jedynym zadaniem jest wypłata środków gwarantowanych.

I.4. Zasady finansowania systemu gwarancyjnego

Wpłaty na Fundusz pochodzą z miesięcznych lub nadzwyczajnych składek członków. Miesięczna składka od 2003 roku wynosi 0,025% ubezpieczonych depozytów. Jeśli zebrane w ten sposób środki okażą się niewystarczające, mogą być podwyższone o kolejne wpłaty w wysokości do 50% składki miesięcznej. FGC może też zobowiązać instytucje do wpłaty nadzwyczajnej składki do wysokości 12 miesięcznych normalnych składek. Są także inne możliwości dofinansowania za zgodą banku centralnego i kierownictwa Funduszu.

W początkowym okresie istniała wyraźna potrzeba właściwego wyposażenia finansowego Funduszu. W systemie bankowym trwał kryzys, trudno było klasyfikować banki, a nadzór bankowy był słaby. Przyjęto wówczas zasadę, że jeśli zgromadzone przez Fundusz środki przekroczą 5% depozytów gwarantowanych ogółem, Rada, za zgodą Dyrektora wykonawczego FGC oraz Banku Centralnego Brazylii, może obniżyć składki banków. Dziś opracowywane są bardziej radykalne zmiany. Wobec faktu, iż sektor instytucji finansowych jest nieporównanie silniejszy, spadają stopy procentowe, nadzór bankowy udoskonalono, a Fundusz zgromadził już odpowiednie środki, pomyślano o obniżeniu i zróżnicowaniu składek. I tak redukcja stawek opłaty rocznej ma następować od 0,3% w 2003 roku do 0,01% w roku 2006. Wówczas wprowadzony ma zostać system mieszany. Stała część opłaty będzie wynosiła 0,005% dla wszystkich instytucji, zaś zmienna jej część od 0% do 0,005% według ryzyka. Ryzyko to ma być oceniane według wielu kryteriów:

- ❖ adekwatności kapitałowej (wg podejścia bazylejskiego),
- ❖ CAMEL,
- ❖ jakości indywidualnych portfeli kredytowych,
- ❖ jakościowych ocen nadzoru bezpośredniego,
- ❖ ratingów Banku Centralnego i niezależnych agencji ratingowych.

Brazylijski fundusz gwarancyjny, od początku o charakterze pay box, nie zamierza rozszerzać swojej działalności. Obecnie, w dobie stabilizowania się sytuacji w sektorze i wobec malejącego zapotrzebowania na środki gwarantowane, kontynu-

Z doświadczeń zagranicznych

owane będą prace nad obniżeniem składek. Jednocześnie proponowane są metody ich różnicowania. Tego typu zmian należy się spodziewać w Brazylii w najbliższym czasie.

II. SYSTEM GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW W ARGENTYNIE

Argentyna to jedno z najwyżej rozwiniętych państw Ameryki Łacińskiej. Niestety wydarzenia związane z ostatnim kryzysem finansowym, podważyły wiarygodność tego rynku.

Dzisiaj w argentyńskim systemie bankowym działa 15 banków państwowych (krajowych i lokalnych), 60 banków prywatnych (do nich zalicza się banki krajowe detaliczne i hurtowe, banki o kapitale zagranicznym i banki spółdzielcze), oraz 21 innych nie-bankowych pośredników finansowych. Udziały tych grup instytucji w depozytach ogółem wynoszą:

- ❖ banki państwowe – 41,4 %,
- ❖ banki prywatne – 58,2 %,
- ❖ nie-bankowi pośrednicy finansowi – 0,4%.

Ponadto w systemie finansowym funkcjonują brokerzy walutowi, kantory wymiany walut, a także 85 funduszy powierniczych.

Poniższa tabela przedstawia grupę największych banków Argentyny. W zagranicznych rękach są dzisiaj BBVA Banco Frances, Banco Río de la Plata, Banco Patagonia Sudameris.

Tabela 3. 10 największych banków Argentyny wg wielkości kapitałów

Lp.	Bank	Kapitał 1-kategorii w mln \$	Aktywa w mln \$	Zysk/strata w mln \$	Miejsce w rankingu światowym ⁷⁾
1	Banco de la Nación Argentina	1 056	11 974	-248	309
2	Banco de la Provincia de Buenos Aires	856	7 158	-96	399
3	BBVA Banco Frances	602	5 546	-66	–
4	Banco Hipotecario	592	2 768	88	519
5	Banco de Galicia y Buenos Aires	423	7 817	-68	629
6	Banco Macro Bansud	418	1 724	66	632
7	Banco Río de la Plata	344	4 971	-213	–
8	Banco de la Ciudad de Buenos Aires	264	1 970	-7	845
9	Banco Patagonia Sudameris	224	981	187	–
10	Banco Credicoop	196	1 074	1	946

Źródło: The Banker, lipiec, sierpień 2004 r.

⁷⁾ Na liście 1000 największych banków świata wg The Banker umieszczane są jedynie banki krajowe.

II.1. Warunki powstania systemu ochrony depozytów

Historia idei gwarantowania depozytów w Argentynie rozpoczyna się wraz z powstaniem Banku Centralnego Argentyny. Od 1935 roku ograniczone lub pełne gwarancje zapisane były w Prawie Bankowym. Na początku lat 90., czyli tuż przed utworzeniem Korporacji SEDESA funkcjonował dobrowolny system gwarantowania depozytów bankowych. Banki uczestniczące w nim płaciły składki do banku centralnego, który gwarantował depozyty bankowe w walucie krajowej. Stopniowo eliminowane były gwarancje rządowe. W 1991 roku obniżono gwarancje do 1000 \$, a w 1992 r. zniesiono je. Od tej pory deponenti nie byli chronieni, czyli mieli motywację do dyscyplinowania banków oraz zniechęcania ich do prowadzenia ryzykownej działalności. Z drugiej strony bardziej prawdopodobne były run na banki oraz panika deponentów.

W tym czasie wprowadzono ustawę o wymienialności wiążąc kurs peso z dolarem w stosunku 1:1. Od tej pory emisja pieniądza krajowego w celu finansowania deficytu budżetowego stała się niezgodna z prawem. Na początku lat 90. gospodarka Argentyny zaczęła rozwijać się w bardzo szybkim tempie. Dobre warunki działania szły w parze z pozytywnymi zmianami dla banków. Wzmocniono nadzór bankowy, zwiększono wymagania kapitałowe oraz regulacje dotyczące tworzenia rezerw celowych, nałożono na banki obowiązek utrzymywania 40% aktywów w postaci amerykańskich papierów skarbowych, wprowadzono restrykcyjne regulacje dotyczące dywersyfikacji portfeli kredytowych. Dzięki takim zmianom stworzono jeden z najlepszych systemów regulacyjnych w Ameryce Łacińskiej. W dużej mierze to właśnie pozwoliło sprawnie przezwyciężyć kryzys 1995 roku, który był następstwem krachu w Meksyku⁸⁾.

Dewaluacja waluty w grudniu 1994 roku i kryzys walutowy spowodował odpływ kapitału zagranicznego także z Argentyny. Obawiano się, że mechanizmy izby walutowej będą zmienione. Nastąpił kryzys walutowy i załamanie w sektorze bankowym. Zaburzenia na rynku finansowym skutkowały recesją ogólnogospodarczą w 1995 r. Nastąpił odpływ depozytów z banków oraz transfer z peso do dolara. Wycofywanie depozytów hurtowych spowodowało upadłość kilku banków i run drobnych deponentów na banki.

Dzięki zapewnieniu płynności w systemie zapobieżono niewypłacalności banków. Udzielono kredytów refinansowych bankom komercyjnym, a w celu złagodzenia skutków wycofywania depozytów, co miało miejsce, zezwolono na czasową redukcję rezerw obowiązkowych. Wówczas to w ramach tworzenia odpowiedniej sieci bezpieczeństwa powstał argentyński system gwarancji depozytów. Powołanie niezależnej instytucji miało zapewnić stabilność krajowego systemu. W kwietniu 1995 r. wykorzystanie instrumentów płynnościowych przez argentyński bank centralny było mniejsze, więc rząd podjął następne kroki w celu odbudowy zaufania deponentów do krajowego sektora finansowego. Przyjęto ustawę o wprowadzeniu systemu gwa-

⁸⁾ Za Paulina Sotomska-Krzysztofik, *Utworzenie i upadek izby walutowej w Argentynie*, Bank i Kredyt, luty 2003 r. oraz A. Kujda, M. Szymońska, *Kryzysy bankowe – Argentyna*, BFG, Warszawa, 2002 r.

rantowania depozytów, a do wykonywania zadań z tym związanych, powołano par rządową instytucję **SEDESA – Seguro De Depositos Sociedad Anonima**.

Po kryzysie 1994 r. rozpoczęły się procesy konsolidacji sektora bankowego. W efekcie zwiększyła się koncentracja i segmentacja w systemie. Po przewyżczeniu kryzysu, ponownie nastąpiły lata dobrego rozwoju gospodarczego Argentyny. Powrócił kapitał zagraniczny. Pierwsze oznaki kolejnej recesji zanotowano w 1998 roku. Znaczący wpływ na sytuację Argentyny miały wówczas kryzysy walutowe w Azji, z silną dewaluacją w wielu krajach wschodzących rynków. Skutki tego odczuła również Brazylia, która po atakach spekulacyjnych na reala zmuszona była zdevaluować swoją walutę. Pogorszyło to opłacalność handlu Argentyny z tym krajem. Argentyna odczuła wówczas zmniejszony napływ kapitału zagranicznego i inwestycji gospodarczych. Jednocześnie szybko rósł dług publiczny, a także zadłużenie zagraniczne. Wprowadzane próby dostosowań fiskalnych nie przynosiły zamierzonych rezultatów, a tylko nasilały niepewność w sektorach gospodarki. Pod koniec 2000 roku wzrosły znacznie obawy przed dewaluacją peso, gdyż większość kontraktów denominowana była w dolarach. Niepewność spowodowała masowy run na banki. W okresie marzec–wrzesień 2001 r. wycofano z banków depozyty o wartości 10,7 mld \$. Najniższy poziom depozytów zanotowano w lipcu 2002 roku.

W 2001 roku zmieniono zasady wymiennalności: w miejsce sztywnego kursu peso względem dolara wprowadzono kurs względem koszyka walut złożonego w 50% z dolara, a w 50% z euro. Oznaczało to 8% dewaluację peso. W listopadzie 2001 roku, po obligatoryjnej zamianie skarbowych papierów wartościowych na nowe długoterminowe o ograniczonym oprocentowaniu papiery, załamało się ostatecznie zaufanie do systemu bankowego. W ciągu ostatnich dwóch dni listopada przeniesiono z Argentyny dolarowe środki w wysokości 1,8 mld dolarów. Aby uchronić sektor bankowy przed katastrofą, władze wprowadziły ograniczenia w wycofywaniu wkładów (*corralito*) – początkowo do 250 peso tygodniowo – oraz ograniczenia w transferach środków za granicę. Odtąd płatności miały być dokonywane bezgotówkowo za pomocą czeków i kart. Na początku grudnia zamrożono całkowicie depozyty, a rząd zawiesił obsługę zadłużenia zagranicznego.

W styczniu 2002 roku ogłoszono dewaluację. Kurs oficjalny ustalono w wysokości 1,4 peso za dolara. Wzrastał on następnie, choć w ograniczonym tempie z uwagi na brak płynności w gospodarce. Wprowadzono kontrowersyjną zasadę przeliczenia aktywów bankowych według parytetu 1:1, zaś zobowiązań dolarowych według parytetu 1,4:1. W tym czasie wzrósł znacznie udział złych kredytów (rosły bankructwa firm i niewypłacalność klientów indywidualnych).

Pomimo wprowadzonych restrykcji, w okresie styczeń–kwiecień 2002 roku, depozyty zmniejszyły się o dalsze 11%. W tym momencie władze wstrzymały całkowicie wypłaty depozytów i wymianę walut, a następnie na kilka dni zawieszono działalność banków. Następnie wprowadzono program zamiany depozytów walutowych na obligacje. Jednocześnie banki miały otwierać nowe rachunki bez ograniczania wypłat. W drugim półroczu 2002 roku nowe depozyty rosły w tempie 25% miesięcznie. Odmrożenie depozytów miało następować poprzez zamianę na bony. Jednocześnie od początku 2002 roku Bank Centralny wspomagał płynność banków. Ponad 6 mld peso przeznaczono dla trzech największych banków państwowych (Nación, Provin-

cia, Ciudad de Buenos Aires) oraz 3 mniejszych przejętych następnie przez Nación⁹⁾. Wspierano także banki prywatne. Zatem, w obawie przed skutkami dla całej gospodarki, decyzjami władz kraju zapobieżono upadłościom banków.

Pod koniec 2002 roku zniesiono zamrożenie depozytów oszczędnościowych i a vista (o wartości 21 mld peso, czyli 6 mld \$). Zamrożone pozostały rachunki terminowe (około 16 mld peso). Jednocześnie zbierane były nowe depozyty zakładane na coraz dłuższe okresy. Dużym problemem dla banków stały się orzeczenia sądów dla deponentów, którzy domagali się aby ich depozyty dolarowe były wypłacane po kursie rynkowym a nie rządowym, czyli 14 peso za 1 \$, oraz by wypłaty te uwzględniały inflację. W wyniku ponad 36 000 postępowań sądowych od czerwca 2002 do połowy 2003 roku zwrócono 3,2 mld peso. 28 marca 2003 roku zniesiono całkowicie blokadę depozytów, po tym jak sąd najwyższy orzekł, że ich pesyfikacja nie była w ogóle legalna. Depozyty do wysokości 42 000 peso zostały zwrócone natychmiast, a powyżej – zamienione na depozyty terminowe¹⁰⁾.

Dziś Argentyna przeżywa ożywienie. Wzrost gospodarczy wyniósł w 2003 roku 8,7%, zaś w 2004 roku może wynieść 4%. W bankowości sytuacja jest opanowana, choć sektor jeszcze nie funkcjonuje normalnie. Przywrócona została jego płynność, od połowy 2002 r. depozyty wzrosły o ponad 50%, ale ponad 90% z nich to rachunki krótkoterminowe – do 30 dni. Nadal wielkim problemem jest zaufanie do banków krajowych. Pomimo niskich stóp procentowych za granicą, nadal wyraźny jest odpływ środków z Argentyny. Banki nie oferują kredytu (rząd nie zrekompensował jeszcze efektu dewaluacji ze stycznia 2002 r.), a i firmy nie chcą się kredytować. Nie zrestrukturyzowany został dług publiczny (100 mld \$), więc nie ma możliwości nowych pożyczek rządowych. A bez dobrego dostępu do kredytu, inwestycje prywatne, które dziś wynoszą 14% PKB, nie wzrosną. Według ekspertów ich wielkość w granicach 20% PKB jest niezbędna do utrzymania wzrostu gospodarczego w dłuższym okresie. W 2002 roku banki straciły 16 mld peso, zaś w 2003 roku dalsze 4 mld peso. Dziś banki działają normalnie. Zamrożenie wkładów skończyło się rok temu. Depozyty wróciły do dawnego poziomu: dziś wynoszą 90 mld peso, a przed kryzysem wynosiły 80 mld peso. Problemem jest stan aktywów banków. Prawie połowę z nich banki lokują w rządowe papiery wartościowe, m.in. w te, które były wydane aby zrekompensować „pesyfikację”. Dług ten, choć dobrej jakości, był wydany przez słaby rząd i nikt nie wie jaka jest jego prawdziwa wielkość. Przynosi on przy tym słaby dochód odsetkowy. Kredyt z banków krajowych dla sektora prywatnego wynosił w 1990 roku 25% PKB, co było słabym wynikiem w porównaniu z regionem Ameryki Łacińskiej (np. w Chile wynosi 50%). Przed kryzysem wynosił on 23%, zaś dziś wynosi zaledwie 8% PKB. Banki muszą znowu zacząć pożyczać. Kredyty, które wrażliwie bardzo powoli są, podobnie jak depozyty, w większości krótkoterminowe.

Należy podkreślić dobrą politykę banku centralnego w ostatnim okresie. Argentyna po raz pierwszy ma silny i skuteczny bank centralny, którego polityka monetarna doprowadziła do utrzymywania dyscypliny fiskalnej, obniżyła stopy procentowe, utrzymuje konkurencyjną, płynną walutę. Wprowadzono nowoczesne metody

⁹⁾ U. Żuławska, *Argentyński kryzys walutowy – geneza*, Bank i Kredyt, kwiecień 2003, s. 47.

¹⁰⁾ Szerzej U. Żuławska, *Argentyński kryzys walutowy. Próby przezwyciężenia*, Bank i Kredyt, maj 2003, s. 17.

Z doświadczeń zagranicznych

prowadzenia polityki monetarnej, ze stopą repo jako referencyjną dla sektora. Ponieważ banki powoli odzyskały płynność i w większości posiadają 8-procentowy współczynnik adekwatności kapitałowej, bank centralny wspiera je w odbudowie dochodowości. Banki zachęcane są do wzmożenia akcji kredytowej¹¹⁾.

II.2. Działalność gwarancyjna Korporacji SEDESA

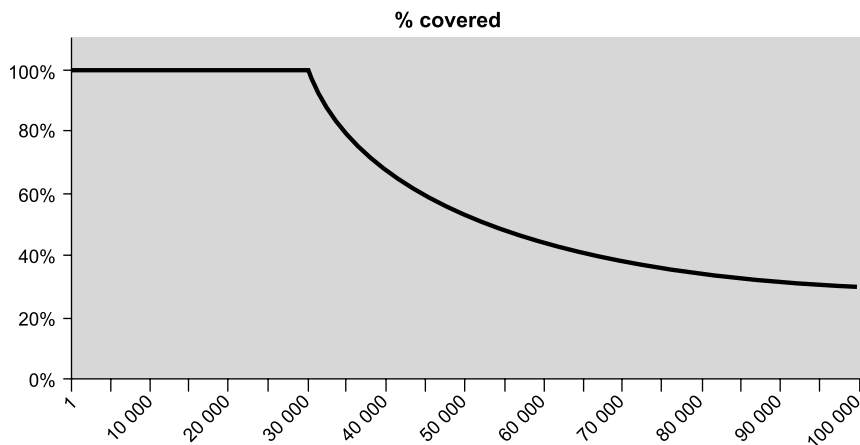
Wszystkie depozyty złożone w bankach w Argentynie w krajowej lub obcej walucie są chronione w tym samym stopniu. W szczególności są to:

- ❖ rachunki oszczędnościowe,
- ❖ rachunki czekowe,
- ❖ depozyty w walutach obcych,
- ❖ lokaty terminowe.

W szczególności gwarancje należą się obywatelom zagranicznym, przedsiębiorstwom, pracownikom i dyrektorom instytucji członkowskich. Nie podlegają zaś gwarancjom:

- ❖ depozyty instytucji finansowych,
- ❖ depozyty osób powiązanych bezpośrednio bądź pośrednio z bankiem,
- ❖ certyfikaty depozytowe.

Wykres 1. Zasada koasekuracji przy wypłacie większych depozytów

Źródło: SEDESA: www.sedesa.com.ar

¹¹⁾ Opis obecnej sytuacji w Argentynie wg *The long road back – A survey of Argentina*, The Economist 5 czerwca 2004 r. oraz F.Salmon: *Argentina's creditors brace for lowball offer* oraz *Prat-Gay wins some respect for Argentina*, Euromoney, wrzesień 2004, s. 80 oraz s. 262.

Co ciekawe, gwarancjami nie są objęte depozyty, których oprocentowanie jest wyższe o dwa punkty procentowe od oprocentowania bazowego, podawanego przez bank centralny (różne oprocentowania bazowe dotyczą różnych długości lokat).

Początkowo wysokość limitu gwarancyjnego została uzależniona od terminu wymagalności depozytu oraz od wysokości stopy procentowej. Dla depozytów do 90 dni limit gwarancji wynosił 10 tys. peso, dla dłuższych 20 tys. peso. Tak wyznaczony limit pozwolił objąć gwarancjami około 80% kwot zgromadzonych na rachunkach bankowych, czyli 25% ogółu depozytów banków prywatnych. Dziś limit gwarancji wynosi 30 tys. peso dla jednego deponenta w danym banku. Depozyty powyżej tej kwoty gwarantowane są jedynie w pewnej części. Wprowadzono zatem koasekurację. Jej zasadę prezentuje wykres 1.

II.3. Działalność restrukturyzacyjna SEDESA

SEDESA jako administrator Funduszu Gwarantowania Depozytów (DGF) nie tylko dokonuje wypłat środków gwarantowanych, ale również:

- ❖ wpłaca środki lub udziela kredytu dla instytucji finansowych realizujących programy naprawcze, zakupujących aktywa lub przejmujących inne banki,
- ❖ w przypadku banków nabywających aktywa i przejmujących depozyty innego banku, oferuje kontrakty na zakup,
- ❖ nabywa depozyty zawieszonych banków .

Możliwość zastosowania któregoś z powyższych środków w pierwszej kolejności opiniuje Komitet Kierowniczy. Kieruje nim reprezentant banku centralnego.

W latach 1996–2002 SEDESA wypłaciła ze swoich środków 1.783,19 mln peso. Doszło do jednego przypadku wypłaty środków gwarantowanych. W 1996 roku wypłacono 0,66 mln peso deponentom *Caja de Credito Pavon Coop.Ltdo.* Od tamtej

Tabela 4. Roczna wielkość wypłat

Rok	Wypłaty w mln peso	Udział %
1996	0,66	0,04
1997	275,54	1,45
1998	468,36	26,26
1999	330,55	18,54
2000	37,99	2,13
2001	157,68	8,84
2002	479,82	26,91
2003	32,59	1,83
Ogółem	1 783,19	100,00

Źródło: Raport roczny SEDESA 2003 r.

Z doświadczeń zagranicznych

pory nie dopuszczono do następnych upadłości w systemie. W szczególności, w ostatnich latach wielkiego kryzysu, postanowiono zapewnić względną stabilność odgórnymi zaleceniami dla banków.

Najczęściej jak dotąd SEDESA brała udział w finansowaniu tworzenia się porozumień, kiedy to zobowiązania uprzywilejowane (depozyty) zagrożonego banku były przejmowane przez inną instytucję. SEDESA pomagała w zawarciu 14 takich porozumień.

Tabela 5. Rodzaj wypłaconych środków

Typ wypłaty środków (gwarancje oraz działalność pomocowa)	Liczba instytucji uzyskujących pomoc	Kwota w mln peso
Wypłata środków gwarantowanych	1	0,66
Pożyczka dla instytucji przejmujących uprzywilejowane zobowiązania	4	228,00
Inne pożyczki	1	221,00
Bezwrotne wpłaty dla instytucji przejmujących zobowiązania	3	110,39
Wpłaty dla instytucji przejmujących zobowiązania poprzez zakup udziałów w finansowym trust-porozumieniu	12	1 103,75
Zakup portfela kredytowego oraz zakup pozostałych aktywów byłej instytucji od instytucji przejmującej zobowiązania	2	56,69
Częściowy zakup depozytów niewypłacalnej instytucji	2	49,79
Wypłata gwarancji dla właścicieli wkładów na rachunkach wynagrodzeń	2	12,91
Ogółem	27	1 783,19

Źródło: Raport roczny SEDESA 2003 r.

II.4. Zasady finansowania systemu gwarancyjnego

Finansowanie Korporacji SEDESA opiera się na formule funduszu ex ante. Banki wpłacają miesięczne składki na fundusz gwarantowania. Wysokość tych składek wynosi od 0,015% do 0,060% przeciętnego średniego miesięcznego stanu depozytów. Obecnie składka podstawowa wynosi tu 0,03 % wielkości depozytów.

Bank centralny może zawiesić lub zmniejszyć obciążenia, jeżeli fundusz gwarantowania przekroczy 2 mld peso lub osiągnie wielkość 5% depozytów systemu bankowego. Określanie docelowej wielkości funduszu leży w kompetencjach banku centralnego. Bank centralny może ponadto zażądać dokonania przez banki – uczestników systemu – wniesienia w ciągu miesiąca opłaty równej składce normalnej wnoszonej za dwa lata. Może on także wprowadzić **dotatkowe opłaty, uzależnione od ryzyka** związanego z danym bankiem. Opłata dodatkowa uzależniona od ryzyka ustalana jest z uwzględnieniem następujących czynników:

Bezpieczny Bank

- ❖ oceny nadzoru według systemu CAMEL;
- ❖ dostępu lub deficytu kapitału w stosunku do wymaganego minimum kapitałowego;
- ❖ jakości portfela kredytowego mierzonego rezerwami na straty kredytowe oraz wielkością aktywów ważonych ryzykiem.

Aby wyznaczyć składkę dodatkową, stawka normalna pomnożona zostaje przez współczynnik I o wartości od 1 do 2, który wyraża się równaniem:

$$I = \{ (A + B + 2C) / 4 \} - D,$$

gdzie:

A – rezerwy:

(udział minimalnych wymaganych rezerw na złe kredyty do kredytów ogółem / 0,04) × 1,20, w rezultacie waha się od 1 do 2,5;

B – jakość aktywów:

(udział aktywów ryzykownych do aktywów ogółem / 0,7) × 1,3, w rezultacie waha się od 1 do 2;

C – rating CAMEL:

ocenie ratingowej nadzoru bankowego odpowiadają wartości C w wysokości:

1 – 1,00

2 – 1,33

3 – 1,66

4 – 2,00

5 – 2,00.

Dla banków bez oceny ratingowej CAMEL wskaźnik I przybiera postać:

$$I = \{ (A + B) / 2 \} - D;$$

D – adekwatność kapitałowa:

wskaźnik uzależniony od relacji aktualnego do wymaganego współczynnika wypłacalności:

– dla relacji $\leq 0,90$

– wartość D = -0,50;

– dla relacji powyżej 0,90 ale $\leq 0,95$

– wartość D = -0,25;

– dla relacji powyżej 0,95 ale $\leq 1,00$

– wartość D = -0,10;

– dla relacji powyżej 1,00 ale $\leq 1,10$

– wartość D = 0;

– dla relacji powyżej 1,10 ale $\leq 1,20$

– wartość D = 0,05;

– dla relacji powyżej 1,20 ale $\leq 1,30$

– wartość D = 0,10;

– dla relacji powyżej 1,30 ale $\leq 1,50$

– wartość D = 0,20;

– dla relacji $> 1,50$

– wartość D = 0,30.

Oznacza to, że niedobór kapitału podnosi wartość wskaźnika I.

De facto więc, skoro wskaźnik I przybiera wartości od 1 do 2, składka dodatkowa jest równa lub co najwyżej dwukrotnie większa od stawki normalnej. Dotychczas nie wprowadzono składki dodatkowej.

W czasie ostatniego kryzysu walutowego SEDESA uzyskała dodatkowe uprawnienia w ramach wspierania płynności banków. W grudniu 2001 roku utworzono na okres 5 lat *Banking Liquidity Fund* (BFL). Jego administratorem jest właśnie Korporacja SEDESA. Wszystkie instytucje finansowe zobligowane zostały do zakupu

Z doświadczeń zagranicznych

certyfikatów udziałowych (Class A) stosownie do wielkości utrzymywanych depozytów w listopadzie 2001 roku. SEDESA musiała w ramach administrowania BLF:

- ❖ udzielać kredytów,
- ❖ dokonywać transakcji swap,
- ❖ nabywać aktywa banków,
- ❖ subskrybować i nabywać akcje banków w celu ich dokapitalizowania.

Od marca 2002 zmniejszono obciążenia banków na BLF, a od maja zawieszono je.

II.5. Organizacja Funduszu

Funduszem zabezpieczającym wypłaty gwarantowanych depozytów zarządza Korporacja *Seguro De Depositos Sociedad Anonima* – SEDESA. SEDESA jest spółką akcyjną utworzoną na gruncie prawa prywatnego, której udziałowcami są: rząd (poprzez bank centralny ma on jedną, uprzywilejowaną akcję serii A) oraz *Caja de Valores S.A.*, która jest właścicielem trustu na mocy umowy z 15 sierpnia 1995 roku między instytucjami ubezpieczonymi w *Caja de Valores SA*. Zasady działania korporacji (jej licencję oraz statut) określa minister gospodarki, robót i usług publicznych. SEDESA jest zatem instytucją pararządową. Bierze finansowy udział w rozwiązywaniu problemów instytucji finansowych. Gwarantuje depozyty oraz podejmuje akcje pomocowe.

Uczestnictwo w systemie gwarancyjnym jest w Argentynie obowiązkowe. Nie ma przy tym rozróżnienia na instytucje krajowe i zagraniczne. Wszystkie są bowiem tak samo objęte gwarancjami. Członkami systemu gwarancyjnego jest 96 instytucji (stan na koniec 2003 r.):

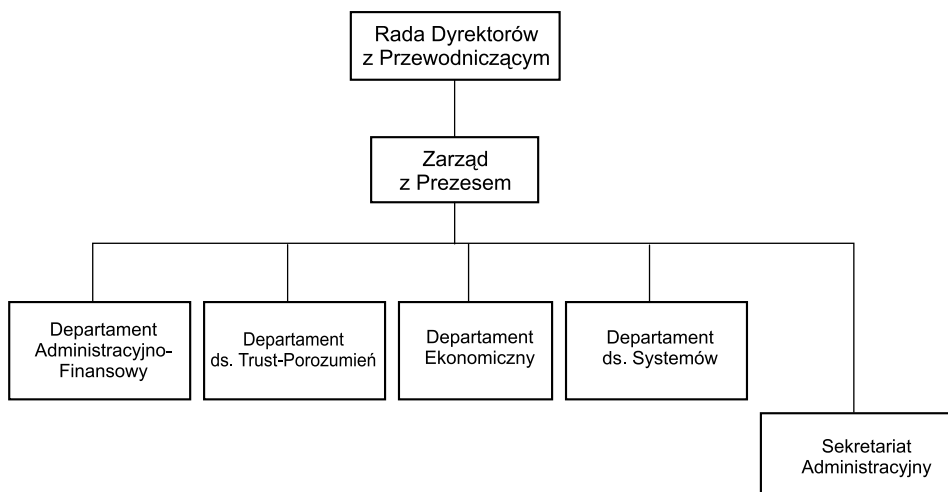
- ❖ 15 banków rządowych,
- ❖ 60 banków prywatnych,
- ❖ 21 innych niebankowych pośredników finansowych.

Funduszem zarządza Rada Dyrektorów. Rada powoływana jest na zebraniu akcjonariuszy. Składa się ona z 6 członków, przy czym jednego z nich powołuje bank centralny. Jej posiedzenia odbywają się średnio raz w tygodniu. Ściśle z Radą współpracuje Zarząd, który na bieżąco kieruje pracami 5 departamentów. Są to departamenty:

- ❖ Administracyjno-Finansowy,
- ❖ ds. Trust-Porozumień,
- ❖ Ekonomiczny,
- ❖ ds. Systemów,
- ❖ Sekretariat Administracyjny.

Każdy z tych departamentów poza określonymi codziennymi obowiązkami musi wykonywać zadania przewidziane w nagłych sytuacjach. Departament Administracyjno-Finansowy dba o operacje księgowo, lokowanie środków DGF oraz przekazywanie środków pomocowych do trust-porozumień. W nagłej sytuacji organizuje także i wdraża procesy pomocowe dla instytucji w kryzysie, koordynuje je wraz z bankiem centralnym, oraz nabywcami banków. Ponadto organizuje wypłaty depozytów.

Wykres 2. Struktura organizacyjna SEDESA

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z: www.sedesa.com.ar

Departament ds. Trust-Porozumień odpowiedzialny jest za udział Korporacji w tego typu porozumieniach. Dokonuje codziennego badania stanów rachunków i sprzedaży nieruchomości, utrzymuje ciągły kontakt z właścicielami i zarządem banku centralnego. W nagłej sytuacji przeprowadza także audytowanie instytucji, której udzielono pomocy.

Departament Ekonomiczny przeprowadza analizy informacji o członkach systemu.

Departament ds. Systemów sprawuje nadzór nad systemami elektronicznymi niezbędnymi dla pracy Korporacji, w tym do kontrolowania wpłat banków. W nagłej sytuacji pozostaje w ciągłym kontakcie z bankiem centralnym, wdraża specjalne metody kontroli nad instytucjami finansowymi.

Sekretariat Administracyjny prowadzi bieżącą korespondencję, organizuje spotkania Rady, a w nagłych przypadkach także Komitetu Zarządzającego. Komitet ten jest dodatkowym ciałem decyzyjnym, w którym przedstawiciele swoich ma bank centralny.

Ponadto grupa doradców prawnych pomaga w przypadkach pomocy, przy likwidacji instytucji, zaś audytorzy zewnętrzni kontrolują bilanse i sprawozdania Funduszu.

803

SEDESA działa aktywnie na rynku międzynarodowym. Wraz z innymi instytucjami gwarancyjnymi z Ameryki Południowej, wzięła udział w utworzeniu w maju

2002 roku IADI – Międzynarodowego Porozumienia Ubezpieczycieli Depozytów. W ostatnich latach szczególnie dba się w SEDESA o dobre kontakty i ścisłą współpracę z innymi instytucjami gwarancyjnymi z Ameryki Południowej.

Bibliografia

1. Wiadomości ze stron internetowych:
 - Banku Centralnego Brazylii: www.bcb.gov.br
 - Funduszu FGC: www.fgc.org.br
 - Banku Centralnego Argentyny: www.bcra.gov.ar
 - Korporacji SEDESA: www.sedesa.com.ar
2. Wiadomości zgromadzone przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Ubezpieczycieli Depozytów IADI: www.iadi.org
3. Raporty roczne Funduszu FGC oraz Korporacji SEDESA z lat 2000–2003
4. Gillian G.H. Garcia, *Deposit Insurance: A Survey of Actual and Best Practices*; MFW; 1999 r.
5. Paulina Sotomska-Krzysztofik, *Utworzenie i upadek izby walutowej w Argentynie*, Bank i Kredyt, luty 2003 r.
6. Urszula Żuławska, *Argentyński kryzys walutowy – geneza*, Bank i Kredyt, kwiecień 2003
7. Urszula Żuławska, *Argentyński kryzys walutowy. Próba przewyciężenia*, Bank i Kredyt, maj 2003
8. *Kryzysy bankowe – Argentyna*, Agnieszka Kujda, Monika Szymońska, BFG, PWE, Warszawa 2002 r.
9. Andrzej Krzemirski: *Argentyna i Brazylia wychodzą z kryzysu*, Parkiet, 11 grudnia 2003 r.
10. *Top 1000 Worlds Banks* – The Banker, czerwiec 2004 r.
11. *Top 100 Latin American Banks* – The Banker, sierpień 2004 r.
12. P. Miron, S. Rogante, G. Nye, *Inflationary years leave financial players fitter* – The Banker, październik 2004 r.
13. Artykuły prasowe: *The Banker*, lipiec 2004 r., *The Economist*, 5 czerwca 2004 r., *Euromoney*, wrzesień 2004 r.

